

GRONINGER KERKEN

Eindejaarsbericht

December 2022

Groninger Kerken: de highlights van 2022, vooruitblik naar 2023

Ook dit jaar hebben wij weer veel mooie en waardevolle dingen kunnen doen voor het behoud van ons prachtige erfgoed en voor het bevorderen van de belangstelling hiervoor. In vogelvlucht ons jaaroverzicht en alvast een venster naar 2023.

Algemeen

Raad van Toezicht

Het bestuur van Groninger Kerken is overgegaan in een Raad van Toezicht. Als gevolg van het verstrijken van de zittingstermijnen van twee leden, heeft Riksta Zwart de functie van voorzitter ingenomen en nam Ralph Steenbergen plaats als lid van de Raad van Toezicht van Groninger Kerken.

Nieuwe huisstijl

Wij hebben een nieuwe huisstijl geïntroduceerd met een fris kleurenpallet en een nieuw logo. De nieuwe huisstijl sluit goed aan bij de fase waarin de stichting zich nu bevindt. Naast onze trouwe achterban willen we ook een jongere doelgroep aanspreken en daar kan de uitstraling van de nieuwe huisstijl aan bijdragen.

Bezoek koning Hippolytuskerk

Zijne Majesteit de Koning heeft in september een werkbezoek gebracht aan de Hippolytuskerk in Middelstum. Het bezoek stond in het teken van het door aardbevingen getroffen Groninger erfgoed als gevolg van de aardgaswinning. In de kerk werd in 2022 een groot bevingsschadeherstel-project afgerond.

Bezoek Gunay Uslu en Hans Vijlbrief kerk Garmerwolde

Het Rijk en de provincie Groningen trekken volgend jaar 9,5 miljoen euro uit voor het onderhoud van monumenten in het aardbevingsgebied. Dat maakten D66-staatssecretarissen Gunay Uslu (Cultuur) en Hans Vijlbrief (Mijnbouw) in oktober bekend tijdens een bezoek aan onze provincie. Zij maakten onder andere een stop bij onze Schoolkerk in Garmerwolde.

Noodopvang Zeerijp

In de Jacobuskerk in Zeerijp werden tijdelijk twintig vluchtelingen uit ter Apel opgevangen. De plaatselijke commissie had gehoor gegeven aan de oproep vanuit organisatie Inlia om in kerken noodopvang te organiseren.

Restauratie en herstel

Het behoud van de kerken staat binnen de stichting centraal. Op dit gebied is in 2022 weer veel gebeurd.

Herstel bevingsschade Hippolytuskkerk Middelstum

Het project herstel bevingsschade en instandhouding schilderijen in de Hippolytuskkerk Middelstum is afgerond, met daarbij veel aandacht voor de zeer waardevolle zestiende-eeuwse gewelfschilderingen.

Afronding restauratie kerk en de toren van Spijk

Na een grootschalige restauratie aan zowel de binnen- als de buitenzijde, werden de kerk en toren van Spijk in maart heropend. De restauratie was noodzakelijk om het gebouw te kunnen behouden voor de toekomst.

Restauratie van de orgels (Schnitger- en Eertmanorgel) in de kerk van Harkstede

Het orgel in de kerk van Harkstede is het enige exemplaar dat de beroemde Noord-Duitse Arp Schnitger ontwierp voor een kerk die nog moest worden gebouwd. Het gaat hier om een van zijn kleinste orgels, maar daarom zeker niet zijn minst belangwekkende. Het orgelfront is nog geheel in originele staat, inclusief alle frontpijpen. Volgens deskundigen is dit een van de weinige pijpbestanden ter wereld waarvan de intonatie nog vrijwel gaaf is, dus nauwelijks veranderd sinds de bouw in 1696.

Restauratie van het Dulciaan-register van het orgel in Noordbroek

De restauratie en reconstructie van één stem van het orgel in onze kerk in Noordbroek is afgerond. Het register Dulciaan van het rugwerk is gerestaureerd. Het is maar één stem van de velen in het orgel maar het is bijzonder hoe juist deze ene stem het verschil kan maken.

Bouwkundige versterking

Eenvoudige bouwkundige versterking afgerond aan de kerken in Eenum, Opwierde, Slochteren, Losdorp en de Doopsgezinde kerk in Middelstum.

Plan invulling kerklocatie Garsthuizen

Er ligt een ontwerp klaar voor een nieuwe, passende invulling voor de voormalige kerklocatie in Garsthuizen. Het ontwerp geeft het dorp weer 'een hart'. Het herinnert ook aan de vroegere kerk, vertelt het verhaal over de archeologische ondergrond en maakt het monumentale graf van de adellijke familie zichtbaar. Ook in het landschap zal de contour van het nieuwe ontwerp een herinnering aan de kerk zijn.

Overdrachten

In 2022 werden twee kerken aan Groninger Kerken overgedragen. Wij dragen nu zorg voor 100 unieke kerken zodat ze behouden blijven voor de toekomst.

Overdracht kerk Uitwierde

In april is de voormalig hervormde kerk in Uitwierde aan ons overgedragen. De toren naast de kerk was in 1971 al aan ons overgedragen.

Overdracht 100ste kerk Uithuizermeeden

In juni is de Mariakerk in Uithuizermeeden overgedragen. Dit was de honderdste kerk voor de stichting, een bijzondere mijlpaal!

Educatie

Educatie neemt binnen Groninger Kerken een prominente plaats in. Al vele jaren bedient onze afdeling Educatie diverse onderwijsinstellingen in stad en provincie Groningen met activiteiten en programma's.

Feest! In Oost en West

Na de coronajaren, konden we in de loop van 2022 voor het eerst op volle toeren draaien met het educatieve en interactieve programma *Feest! In Oost en West* in de toren van Garmerwolde. Leerlingen maken er kennis met tradities en vormgevingen van feesten over de hele wereld, in het bijzonder van het christendom en de islam. Er zijn ongeveer 1100 basisschoolleerlingen bij ons in de toren op ontdekkingstocht geweest.

Titus Stipendium

Het Titus Stipendium, geïnitieerd door een alumnus Kunstgeschiedenis van de Rijksuniversiteit Groningen, heeft als doel het cultureel erfgoed van Groninger Kerken te bestuderen en in brede kring onder de aandacht te brengen. Er werd een oproep verspreid onder pas afgestudeerde masterstudenten en Margreet Wieske is met haar onderzoeksproject naar de beglazingsgeschiedenis van laatmiddeleeuwse Groninger kerken en kloosters gestart. Het stipendium werd in 2022 voor het eerst toegekend.

Biodiversiteit

Biodiversiteit en duurzaamheid staan hoog op de agenda binnen onze stichting en neemt een steeds belangrijkere positie in.

Herstel dorpsommetje Wittewierum

Bij dit project zijn de paden en de graven hersteld op het kerkhof in Wittewierum. Het toegangshek wordt momenteel hersteld en het nieuwe informatiepaneel is in de maak. Ook het dorpsommetje van Wittewierum, dat over het kerkterrein voert, is hersteld.

Activiteiten, de kerk als podium

Belangstelling voor de kerken vergroten is bij ons een speerpunt. We willen mensen op een bijzondere manier laten genieten van de kerk en daarom organiseren wij diverse activiteiten in de kerken en werken wij met verschillende culturele organisaties samen (denk aan *Veur Aaltied, Terug naar het begin*, de *ZomerJazzFietstour* en *Monnikenwerk*).

ODE

Onze kerken zijn niet alleen prachtige, historische gebouwen, het zijn ook plaatsen van ontmoeting en bezinning. Tijdens *ODE*, een initiatief van Groninger Kerken en SPOT Groningen, vormen ze het decor voor een reeks sfeervolle concerten. In 2022 werden er achttien concerten georganiseerd in achttien van onze kerken. Een groot succes! Zo stond bijvoorbeeld Douwe Bob in september in de kerken van Nieuwe Beerta, Obergum en de Molukse kerk in Appingedam.

Heilige Nachten

Slapen in de kerk? Dat kan! In de kerk van Den Ham werden 35 overnachtingen geboekt en in de kerk van Noordbroek maar liefst 65.

Akerk

De Akerk is een prachtige kerk middenin de binnenstad van Groningen en leent zich erg goed voor de meest uiteenlopende activiteiten. Deze kerk hebben wij in 2022 steviger gepositioneerd als culturele hotspot.

Tentoonstelling Bitterzoet Erfgoed

Groninger Kerken was partner in de manifestatie Bitterzoet Erfgoed waarin aandacht werd gevraagd voor het slavernijverleden van Groningen. Binnen de manifestatie hadden wij een bijzondere tentoonstelling in de Akerk gerealiseerd en zorgden wij voor een gevarieerd, interactief publieksprogramma en educatief aanbod. Ook is er een uniek wandkleed vervaardigd (van 2,5 x 35 meter) middels verschillende handwerktechnieken en met behulp van ruim 600 vrijwilligers. Het wandkleed werd ontworpen door Hedy Tjin en verbeeldt het slavernijverleden.

Deelname Keti Koti Festival

Wij hebben voor het eerst deelgenomen aan het Keti Koti festival in Groningen, in de Akerk werden tal van activiteiten georganiseerd. Een groot succes met boven verwachting veel bezoekers van alle leeftijden en culturele achtergronden.

Tentoonstelling Art Without Borders

Een bijzondere tentoonstelling met Iraanse tekenkunst. De tentoonstelling gaf een beeld van het hedendaags, cultureel leven in Iran.

Oekraïne: het pad naar vrijheid

Noorderlicht en de Akerk presenteerden een indrukwekkende tentoonstelling over Oekraïense fotografie van de zeventiger jaren tot aan nu. Het werk is gemaakt door fotokunstenaars en fotojournalisten die hun eigen land als werkgebied hebben.

Vooruitblik 2023

We kijken alvast vooruit. Voor 2023 hebben we al een aantal mooie projecten en activiteiten op de agenda staan. We hebben er enkele hoogtepunten uitgelicht.

Herstel en restauratie

Omvangrijk herstel mijnbouwschade aan de gewelven en schilderijen van de kerk in 't Zandt, kerk en pastorie Kiel Windeweer en de kerk van Engelbert.

Kerk Overschild

Uitvoering van het project kerk Overschild. Hier zal een omvangrijke, bouwkundige versterking in het kader van mijnbouwproblematiek, restauratie, doorbestemming en verduurzaming plaatsvinden.

Herstel en restauratie kerkeiland Spijk

Nu de Andreaskerk in Spijk is gerestaureerd, is ook het terrein rondom de kerk (het kerkeiland) aan de beurt. Het kerkeiland is een rijksmonument en dat betekent dat de omgeving van hele hoge cultuurhistorische waarden zijn. Ook de ligging van de kerk, in het centrum van de oorspronkelijke wierde is bijzonder. Samen met Landschapsbeheer Groningen is er een plan voor herinrichting gemaakt. Zo zal onder andere de slingertuin terugkomen, samen met het witte bruggetje dat in de jaren '70 is verdwenen.

Tentoonstelling *Zwijgend Goud*

Naar verwachting zal er een unieke tentoonstelling in het voorjaar in de Akerk te zien zijn. Voor het eerst zullen er heel bijzondere objecten uit onze 100 kerken onder één dak op een schitterende manier gepresenteerd worden.

Noorderlicht Fotofestival Akerk

Met het thema *REGENERATE* wordt ingegaan op de toenemende druk van enorme wereldwijde uitdagingen en de gevolgen daarvan op de samenleving.

Wandkleed op reis

Het wandkleed dat tijdens de manifestatie Bitterzoet Erfgoed in de Akerk is vervaardigd, gaat op reis door de provincie. In verschillende kerken zal het wandkleed te bewonderen zijn, als eerste in de kerk in Eenrum. Op deze manier houden we aandacht voor de slavernijgeschiedenis van Groningen en kunnen we nog meer mensen laten genieten van dit unieke kunstwerk.

Overdracht 101ste kerk

In de eerste helft van 2023 zal de 101ste kerk aan onze stichting worden overgedragen.

Biodiversiteit op kerkhoven

Biodiversiteit in het landschap en op de Groninger kerkhoven gaat hard achteruit. Veel planten, bomen en dieren die van oorsprong in Groningen voorkomen, worden met uitsterven bedreigd. Kerkhoven zijn als landschapselementen oases van rust in de bebouwde omgeving. Daardoor zijn deze locaties aantrekkelijke schuil- en broedplaatsen voor allerlei dier- en plantensoorten. Met een goede inrichting en beheer kan een kerkhof daarom een enorme kans zijn voor meer biodiversiteit. Om deze reden hebben Landschapsbeheer Groningen en Groninger Kerken de handen ineen geslagen om de biodiversiteit op deze terreinen te herstellen. Het project start om te beginnen op 10 kerkhoven.

Aanplant bomen Marsum

In samenwerking met Het MBO Terra en Landschapsbeheer Groningen zullen er bomen op het kerkhof van Marsum (langs het toegangspad) worden aangeplant. Een ingrijpende verandering in het aanzicht van deze locatie, bekend vanwege de unieke ligging.

Einde Bericht
